

Universal Declaration of Human Rights - Yakut

© 1996 – 2009 The Office of the High Commissioner for Human Rights

This HTML version prepared by the UDHR in Unicode project, <http://www.unicode.org/udhr>.

Kuһи быраабын уонсай Декларацията

Генеральной Ассамблея 217 А (III) нүөмөрдээх резолюциятынан 1948 сыл олунньу 10 күнүгэр ылылынна.

Преамбула

Kuһи аймах бэйэ суолтатын өйдөбүлэ, тэн уонна быстыспат бырааба аан дойдуга көнүл уонна кырдьык биир төрүтэ буоларын болжомтоҕо ылан туран,

kuһи быраабын ахсарбат буолуу уонна сэнээһин түмүгэр дьон аймах суобаһын абардар варвардыы быһыылар тахсыбаттарынан, тыл уонна санаа көнүлүгэр, кыһалжата, куттала суох олоххо дьон дьулуһарын болжомтоҕо ылан туран,

kuһи бырааба сокуон былааһынан харыстаныахтаабын, kuһи батталлаах былааһы утары өрө турууну бүтэһик ньыма курдук туһамматтын туһугар,

норуоттар икки ардыларыгар дождордоһууну күүһүрдэр туһугар,

Холбоһуктаах Нациялар норуоттара Устааптарыгар kuһи сүрүн быраабыгар, kuһи личность быһыытынан бэйэ суолтатыгар, эр kuһи уонна дьахтар тэн буолууларыгар итэҕэйэллэрин бигэргэппитэрин, ол кэннэ социальной прогресс өссө көнүл олох усулуобуйалара тупсарын туһугар улэлэһэргэ быһаарыммыттарын болжомтоҕо ылан туран, чилиэн быһыытанан киирбит судаарыстыбалар Холбоһуктаах нациялар организацияларын кытары kuһи быраабын уонна көнүлүн тутуһуу туһугар ыкса улэлэһиэх буолан бигэ тыл биэрбиттэрин болжомтоҕо ылан туран,

ыйыллыбыт быраап уонна көнүл диэн эйдэбуллэри дириҥник өйдөөһүн бу бэриллибит бигэ тыллары олоххо киллэриигэ улахан суолталаабын болжомтоҕо ылан туран. Генеральной Ассамблея,

Kuһи быраабын уонсай Декларациятын аан дойду норуоттара уонна судаарыстыбалара толоруох тустаах сыалларынан-соруктарынан биллэрэр, хас биирдии kuһи уонна общество хас биирдии органа бу Декларацияны сырдатты үөрэтии көмөтүнэн быраабы уонна көнүлү убаастыыларын ситиһиэхтээх, национальной уонна норуоттар икки ардыларынаагы тэрээһиннэр көмөлөрүнэн Холбоһук иһигэр киирбит судаарыстыбалар истэригэр, мань таһынан, судаарыстыба сууттуур бырааптарын тарҕанар уобаластарыгар (юрисдикция) олорор норуоттарга киэнник уонна көдүүстээхтик тарҕанарын.

1 ыстатыйа

Дьон барыта бэйэ суолтатыгар уонна быраабыгар тэн буолан төрүүллэр. Кинилэр бары өркөн өйдөөх, суобастаах буолан төрүүллэр, уонна бэйэ бэйэлэригэр тылга кииринигэс быһыылара дождордоһуу тыыннаах буолуохтаах.

2 ыстатыйа

Хас биирдии kuһи, расатыттан, тириитин өнүттэн, эр кииһиттэн-дьахтарыттан, сангарар тылыттан, омугуттан, религиятыттан, политической да ханнык да санаатыттан, национальной эбэтэр социальной төрүтүттэн, баайыттан- дьаданытыттан тутулуга суох бу Декларация биллэрэрин курдук бырааптаах уонна көнүлээх.

Мань таһынан дьону ханнык да дойдуга, ханнык да политической, правовой эбэтэр норуоттар икки ардыларынаагы статуһуттан сиэттэрэн араарыллыы суох буолуохтаах, бу дойду территорията төһө да

тутулуга суох, эппиэккэ сылдьааччы, бэйэтэ саламMAT биитэр суверенитет өттүнэн хааччахтаах буолбутун да иһин.

3 ыстатыйа

Хас биирдии киһи үчүгэй олоҕу олорор, көнүллээх уонна тус тыыттыллыбат буолар бырааптаах.

4 ыстатыйа

Ким даҕаны кулуттуур, бэйэтин бас билиммэт буолар турукка сылдьыа суохтаах: дьону кулут онгостуу уонна дьону атыылааһын ханнык да көрүннэрэ бобулар.

5 ыстатыйа

Ким даҕаны киһи быһыытыттан тахсыбыт, киһи быһыытынан түһэрэр уонна бэйэ суолтатын суох онгорор сордоохунна, накаастабылга, куһаҕан сыһыанна түбэһиэ суохтаах.

6 ыстатыйа

Хас биирдии киһи, ханна да сырыттар, бэйэтин правосубъектнай быһыытынан аабынар бырааптаах.

7 ыстатыйа

Дьон барыта сокуон иннигэр тэн бырааптаахтар уонна сокуон тэн көмүскэбилинэн туһанар бырааптаахтар. Дьон барыта дьиннээх Декларацияны кэһэр араас дискриминацияттан көмүскэтэр уонна манньк сарбыйааһынна киксэрииттэн көмүскэтэр бырааптаахтар.

8 ыстатыйа

Хас биирдии киһи конституциянан, сокуонунан көрүллүбүт бэйэтин тус бырааптара кэһилибит түгэнигэр, национальной сууттар көмөлөрүнэн ол бырааптарын түргэнник уонна толору төннөрөр бырааптаах.

9 ыстатыйа

Ханнык да киһини бэйэ талбытынан буруйа суох хаайыллыбат, көнүлүн сарбыйыллыбат, үүрүллүбэт.

10 ыстатыйа

Хас биирдии киһи, холуобунай буруйу онгорбут диэн дьүүлэнэр буоллаҕына бэйэтин быраабын уонна эбээһинэһин быһаарынаары, мань таһынан киниэхэ тиксэриллибит холуобунай буруй төһө олохтообун быһаарар инниттэн, тэн бырааптаабынан туһанан, кини дьыалатын тутулуга суох, кырдьык бары ирдэбиллэрин тутуһар суукка, аһаҕастык көрүллэрин ситиһэр бырааптаах.

11 ыстатыйа

1. Хас биирдии буруйу онгорууга уорбаланааччы киһи, көмүскэнэргэ кыах барыта бэриллэн туран ыытыллар суут кини буруйдаабын дакаастыар дылы, буруйа суобунан аабынар бырааптаах.

2. Ким даҕаны ханнык эбит дьайыыны онгоруу, эбэтэр тугу да гынымы иһин буруйга, буруйу онгоруу кэмигэр национальной сокуон биитэр аан дойдутааҕы быраап быһыытынан буруйу онгоруунан аабыллыбат буоллактарына, буруйдамMAT. Накаастабыл буруй онгоһулар кэмигэр туттулла сылдьыбыт накаастабылтан ыарахан буолуу суохтаах.

12 ыстатыйа

Ким даҕаны ханнык да киһи тус олоҕор, дьиэ кэргэнигэр, кини олорор дьиэтин тыытыллыбат буолуутугар, кини суруйсуутун кистэлэнэр буккуһуо, орооһуо суохтаах. Кини чиеһигэр, аатыгар-суолугар апчарыйыа суохтаах. Хас биирдии киһи итинник киһи олоҕор орооһортон сокуонунан көмүскэтэр бырааптаах.

13 ыстатыйа

1. Хас биирдии киһи хайа баҕарар судаарыстыба чэрчитигэр көңүл айанныыр, ханнык баҕарар судаарыстыбага олорор сиригэр бэйэтэ талынар бырааптаах.

2. Хас биирдии киһи хайа баҕарар судаарыстыбаттан, ол иһигэр бэйэтин төрөөбүт дойдутуттан, көһөн барар уонна төннөн кэлэр бырааптаах.

14 ыстатыйа

1. Хас биирдии киһи сойуолааһынтан куотунан атын дойдуларга хорҕойор сир көрдүүр уонна онно хорҕойор бырааптаах.

2. Бу быраап, Холбоһуктаах нациялар организацияларын сыалларын уонна ылыммыт санааларын утарар дьин чакчы политикага сыһыана суох буруйу оноруу түбэлтэтигэр туһаныллыбат.

15 ыстатыйа

1. Хас биирдии киһи гражданство ылар бырааптаах.

2. Ким даҕаны бэйэ көңүлүнэн гражданствотыттан матыа суохтаах, эбэтэр бэйэтин гражданствотын уларытар быраабыттан матыа суохтаах.

16 ыстатыйа

1. Сокуоннай саастарын сиппит эр дьон уонна дьахталлар, расаларыттан, омуктарыттан, итэҕэллэриттэн тутулуга суох эрдии -ойохтуу буолан ыал буолар бырааптаахтар. Эрдии - ойохтуу буолалларыгар, эр-ойох буолан олорор кэмнэригэр уонна арахсар кэмнэригэр кэргэнниилэр тэн бырааптаахтар.

2. Эрдии-ойохтуу буолуу дьайыыта икки өттүттэн күһэйиитэ суох сөбүлэн эрэ баар буоллаҕына буолар.

3. Ыал дьин общество төрүт уонна сүрүн ячейката буолар, государство уонна общество харыстабылынан туһанар бырааптаах.

17 ыстатыйа

1. Хас биирдии киһи баайын дуолун тус бэйэтэ бас билиэн эбэтэр атын дьону кытары тэнгэ бас билиэхтэрин сөп.

2. Ким даҕаны бэйэтин баайыттан олоҕо суохтук матыа суохтаах.

18 ыстатыйа

Хас биирдии киһи толкуйдуур, суобастанар, итэҕэллэнэр бырааптаах: бу быраап иһинэн киһи хаһан баҕарар бэйэтин итэҕэлин, санааларын уларытар манньа таһынан бэйэтин итэҕэлин соботохтуу эбэтэр элбэх буолан сылдьан аһаҕастык, биитэр биирдиилээн үөрэтии, танара сулууспатын, религиознай уонна ритуальной сизэри-туому тутуһуу нөнүө тарҕатыан сөп.

19 ыстатыйа

Хас биирдии киһи бэйэтэ итэҕэбил санаалаах буолар, уонна ол итэҕэбил санаатын этэр бырааптаах: бу быраап иһинэн киһи бэйэтин итэҕэбил санаатын мэхэйэ суохтук тутуһар уонна государство границатыттан тутулуга суох ханнык баҕарар ньыманнан информацияны көрдүүр, ылар уонна тарҕатар бырааптаах.

20 ыстатыйа

1. Хас биирдии киһи эйэлээх мунньахтарга уонна холбоһуктарга киирэр бырааптаах.
2. Кими даҕаны күүс өттүнэн ханнык да ассоциацияҕа киллэриллибэт.

21 ыстатыйа

1. Хас биирдии киһи бэйэтин дойдутун салайытыгар быһаччы, эбэтэр көнүллүк талыллыбыт дьон нөнгө кыттыыны ылыан сөп.
2. Хас биирдии киһи бэйэтин дойдутугар государственнай сулуусаҕа киирэр бырааптаах.
3. Правительство былааһа норуот көрдөбүлүгэр олобуруохтаах; ол көрдөбүл кэмтэн -кэмигэр ытыллар, барыларыгар тэн уонна уопсай кистэлэн куоластааһын, эбэтэр онно тэн суолталаах, куоластааһын көнүлүн хааччыгар көрүн көмөтүнэн чизинэй быыбардарга көрдөрүүнү булуохтаах.

22 ыстатыйа

Хас биирдии киһи, общество чилиэнин быһыытынан социальной харалтаны ылар бырааптаах. Хас биирдии киһи, общество чилиэнин быһыытынан, кини бэйэ суолтатын сөпкө тутууга, кини тус бэйэтэ норуот күүһүнэн, норуоттар икки ардыларыгар баар сибээстэрин туһананан, экономической, социальной, культурнай уобаластарга сайдар бырааптаах.

23 ыстатыйа

1. Хас биирдии киһи үлэлиир, көнүллүк үлэни талар, үлэлииргэ үчүгэй усулуобуйалаах, уонна үлэтэ суох хаалартан харыстанар бырааптаах.
2. Хас биирдии киһи, бырааба сарбыллыыта суох төһөнү үлэлээбитинэн хамнас ылыахтаахтэн.
3. Хас биирдии үлэлиир киһи улэтигэр сөп түбэһиннэрэн эппиэттэхэр хамнастаныахтаах, хамнаһа киниэхэ бэйэтин тус наадатыгар уонна кини дьиэ кэргэнигэр тийиэхтээх, тийибэт буоллабына атын социальной көмөнөн толоруллуохтаах.
4. Хас биирдии киһи бэйэтин интэриэстэрин көмүскүүр профессиональной түмсүүлэри (союз) тэрийэр, бэйэтин интэриэстэрин көмүскээри, профессиональной түмсүү чилиэнэ буолар бырааптаах.

24 ыстатыйа

Хас биирдии киһи сынньанар, иллэн кэмин атаарар, үлэтин күнэ сөп уһуннаах буолуохтаах, кэммитэн кэмигэр төлөнөр уопуска ылар бырааптаах.

25 ыстатыйа

1. Хас биирдии киһи бэйэтэ уонна кини дьиэ кэргэнэ доруобай уонна чөл буолалларын туһугар, аһыыр астаах, таннар танастаах, озорор дьиэлээх, кэмигэр оноһулар медицинскэй уонна социальной өнөҕө, мань таһынан, кини үлэтэ суох, эбэтэр босхон (инвалид), огдообо буолар уонна кырдьар түгэnnэригэр уонна киниттэн тутууга суох түгэnnэртэн сылтаан тугун барытын сүтэрэр түбэлтэтигэр, араас өнө уонна көмө көрдүүр бырааптаах.
2. Ийэ буолуу уонна сана төрөөһүн уһулуччу сыһыаны уонна көмөнү эрэйэллэр. Дьиэ кэргэннэ төрөөбүт уонна булумньу озорор биир тэн социальной харалтанан туһанар бырааптаахтар.

26 ыстатыйа

1. Хас биирдии киһи үөрэнэр бырааптаах. Маннайгы уонна орто сүһүөх үөрэхтээһин төлөбүрү суох буолуохтаах. Маннайгы үөрэхтээһин булгуччулаах буолуохтаах. Баҕалаах киһи барыта технической уонна анал үөрэххэ үөрэниэхтэрин сөп, үрдүк үөрэх кыһатыгар баҕалаах киһи барыта кыабыттан көрөн үөрэниэхтээх.

2. Үөрэхтээһин киһини личность быһыытынан сайыннарарга, киһи быраабын уонна көнүлүн убаастыыры элбэтэргэ хайысхалаах буолуохтаах. Үөрэхтээһин норуоттар, расалар уонна религиознай холбоһуктар икки ардыларыгар өйдөһүүнү, тулуйумтуо буолууну, доҕордоһууну үксэтиэхтээх. Холбоһуктаах Нациялар организацияларын эйэни үксэтэр үлэлэригэр көмөлөһүөхтээх.

3. Төрөппүттэр кыра саастаах оҕолоругар маннайгы үөрэх кыһатын талар бырааптаахтар.

27 ыстатыйа

1. Хас биирдии киһи общество культурнай олоҕор көнүллүк кыттар, искусствоттан дуоһуйар, научнай сайдыыга кыттар уонна ол сайдыыннан туһанар бырааптаах.

2. Хас биирдии киһи бэйэтэ айбыт научнай, литературнай эбэтэр художественнай айымньыларын сизер майгы уонна үп-харчы өттүнэн көмүскэтэр бырааптаах.

28 ыстатыйа

Бу дьиннээх Декларацияҕа этиллибитин курдук, хас биирдии киһи бэйэтин бырааба уонна көнүлү бүтүтүүн олоххо киллэрэр социальной бэрээдэктээх дойдуга олоҕор бырааптаах.

29 ыстатыйа

1. Хас биирдии киһи общество ортотугар көнүл уонна бүтүтүүн сайдар кыахтаах буоларын быһыытынан, общество иннигэр тус эбээһинэстээх.

2. Хас биирдии киһи бэйэтин быраабын уонна көнүлүн олохтооһунугар көрсөр хааччахтааһыннара, сокуон атын дьон быраабын уонна көнүлүн, сигили (мораль) ирдэбиллэрин толорор инниттэн, уонна норуokka табыгастаах тутулу тутар туһуттан олохтообут бобуулартан атын буолуо суохтаах.

3. Бу бырааптары уонна көнүллэри олоххо киллэри ханнык да тубэлтэҕэ Холбоһуктаах нациялар организацияларын сыалларыгар уонна ылыммыт санааларыгар утары утарсыа суохтаах.

30 ыстатыйа

Дьиннээх Декларация ис хоһооно ханнык эмэ дойдуга, дьон түмсүүтүгэр эбэтэр кэккэ дьонноҕо бу декларацияҕа суруллубут быраабы уонна көнүлү суох онорорго көнүлү бизири курдук тойоннонуо суохтаах.
